

KOVÁCS FLÓRA

Figyelemmozgások

KRUSOVSZKY DÉNES ELÉGIAZAJ CÍMŰ KÖTETÉRŐL

Magvető Könyvkiadó
Budapest, 2015
88 oldal, 2490 Ft

Krusovszky Dénes esetében felesleges sorolnunk a köteteit, hiszen a szerzőt az irodalmi közvélemény jól ismeri. Pályakezdő könyve verses volt, de jelent már meg novellákkal, esszéekkel, kritikákkal, gyerekversekkel. Újabb munkája, az *Elégiazaj* remekül összefogottnak, pontosnak mondható, a címe alaposan átgondolt, lévén, hogy érzékelteti a kettősséget, amelyet a szövegegyüttes megjelenít. Hordozza egyrészt az elégia hagyományos felfogását, a múltba meredő, szemlélődő magatartást, másrészt az attól való eltérést, a megszokott felülírását a zaj fogalmában.

Az *Elégiazaj* lírai énje felhívja a figyelmet az emlékek rétegzettségére. Ezt szövegszerűen előtérbe állítja: „[...] az összes korábbi év/ minden törmeléke ott van a mélyén, mint az emlékek” (*A sár partjai*, 15.). Az egymásra halmozódásnak köszönhető, hogy a gyerek- és felnőttkor időszaka egyaránt képviselteti magát. Az előbbieket idézésben részt vállaló írások ugyanakkor formailag érdekfeszítőbbnek mutatkoznak.

Az emlékek elhelyezkedés-típusát az idő sajátossága segíti. Krusovszky nem választhatja el az idő és az emlékezés milyenségét, azaz az emlékek rétegzettségét az idő hasonló tulajdonsága adja. Ezt meglehetősen bonyolult képpel szemlélteti az író: „árulta el a maga földtani nyelvén,/ hogy az idő rétegei összetömörültek,/ és nincs kijárás, nincs szabadulás,/ forró, nyári gyantába fagyva,/ mintha én magam nézném odabentről,/ anyám brossába zárva, az utolsó// borostyánszínű alkonyt” (*Nyári gyanta*, 62.). A természettudományból ismert folyamatok, vagyis az anyagok egymásra rakódása az idő rétegeire való utalás a versben. Az anyagság pedig a bross matériáján való elmélkedésben testesülhet meg.

A megszokott jelleget, a motívumhálók beemelését használja Krusovszky. Szerencsére ezt termékenyen teszi: részint érezhető a megújítás, amely minden hagyomány továbbélésének kulcsa, részint a szerző a motívumokat „profanizálja” – ahol lehet – azzal, hogy a mindennapiság közé keveri. Ez

utóbbi velejárója az olvasó keresgélése: egy-egy versnél kutakodni szükséges olvasmányaink között a motívum felfejtéséhez.

A múzeum-versek már címükkel szorgalmaznak a fejtegetett tematika elvárt típusát. Krusovszkyt foglalkoztatja is a megőrzés, ellenben a továbbélés-módozatok jobban lekötik. Ezek az anyagiság, a matéria megmaradásának lehetőségeivel táruznak fel; a matéria biztosíthatja így az emlékezést és az emlékeztetést: „Ahogy a tárgy küzd a térrel,/ ezért vagyok itt én is,/ fogadásokat kötök, melyik bírja tovább. [...] Az acél, a kátrány, a zománcfesték./ Köszönettel tartozom azért,/ hogy könnyebben bomló anyagból vagyok.” (*Múzeum, nappal*, 36.), „Az anyag sötét önarcképe,/ nem igaz, hogy nem mutat/ meg semmit önmagán túl.” (*Múzeum, éjjel*, 37.).

A múltbeli elemek felelevenítése és a jelen leírásai találkoznak egy közös jegyben: a megfigyelések precizitásában. *A forrás* című versben ez fokozottan lelhető fel, hiszen a múlt és a jövő egyszerre mutatkoznak meg: „ez lenne a múltam,/ az összekoccanó ágak,/ a vörös foltok fehér alapon,/ és akkor megláttad/ az őzet egy bokor/ mögül előlépni,/ és láttad a vérző sebet/ az oldalán, míg lehajolt,/ hogy szomját oltsa,/ leeresztetted a puskát,/ közelebb léptél, egész közel,/ ez hát a jövőm forrása,/ akkor felnézett rád,/ és megszólalt, igen.” (*A forrás*, 7.).

Az emlékezés ellentétét adhatná egyszerűen a felejtés, Krusovszky azonban differenciáltabban gondolkodik. Létrehozza kötetében a nem-emlékezést és a felejtést. E kettő nem feltétlenül egyezik. A nem-emlékezést hajlamos az olvasó a lírai éntől különbözőhöz párosítani, ugyanis ez feltűnik egy nagy biztonsággal dialogikusnak vélhető viszonyban („Emlékszel még, hogy egy sörösdobozba/ ejtett kavics csattogását is zenének éreztük?/ Nem emlékszem. [...]”, *Részletek*, 20-21.), illetve eltérő helyzetben a lírai én által egy megszólítottnak tulajdonítható („Te nem emlékezhetsz [...], *Bizalom*, 12.). A felejtés szintén nem függetleníthető egy másik sejtetett individuumtól (pl.: *Telér*, 34.), ugyanakkor jobban kötődik a lírai énhez, mint az előbbieken említett nem-emlékezést előtérbe állító viszonyrendszerek, továbbá látszólag sokkal brutálisabbnak hat (*Elégiazaj/24*, 35.). Az *Elégiazaj/24* elnevezésű szöveg ezen túl a felejtés kegyetlensége ellenében lépést, az újratanulást, az emlékezést egy íráson belül helyezi el: „Minden éjjel elfelejtem a neved,/ reggel aztán régi naplókban lapozva/ gyűrött jegyzetlapokat simítva/ kell újratanulnom, hátha megjelenesz” (*Elégiazaj/24*, 35.).

Az *Elégiazaj*-kötet szerkesztési bravúrokkal igyekszik az ellentétességet, a két pólusú létet játékba hozni. Ezért fontos, hogy megjelenjen a lírai énre vagy annak közösségére való emlékezés kérdésköre. Ez azonban nyomasztó választ eredményez: „semmi sem emlékezett ránk” (*Vonulás*, 65.). Ugyancsak ezt a hangulatot árasztják és az ellentétességet viszik azok a szövegek, amelyek a visszájára fordítotttságot emelik ki akár az értelmezés („[...] visszafelé/ elkezdtem megérteni, hogy miért mentél el, és amikor végül/ mindenedet elvitted, miért akartál mégis hirtelen visszatérni”, *Rückbau*, 46.), akár a mozdulatok sorának (*Vissza*, 49.) esetében. A *Rückbau* a múltba meredéstől való szabadulást, annak vágyát foglalja magában. Ehhez azonban a hiány társul, amely viszont nem értelmezhető másként, mint valamiféle együttes, közös egységnek a múltbeli tapasztalatát hordozó („Hiszen ott sem voltál, tudom már,/ hiányod tette fel a kérdéseket,/ az én jelenlétem pedig egyfolytában hazudott.”, *Elégiazaj/47*, 67.) A legkétségteljesebb példát a fizikális egymás mellett lét kapcsán a régebbi összetartozásra ébreszt rá: „[...] mert a legjobban/ akkor hiányoztál,/ amikor együtt voltunk” (*A látogatás*, 75.). Az egység kitörölhetetlenségét, azaz a hiány teljes megszüntethetlenségét felismeri, felismerteti a kötet, ily módon a nyugvópont hiú ábrándját emeli ki: „[...] és nem volt/ már együtt többé,/ igaz, külön sem” ([kiemelés az eredetiben] *Lombok*, 58.).

Krusovszky *Elégiazaj* című verseskötete erősen szerkesztett, az emlékezés és a tőle való menekülések, a beírt „zajok” – amelyek az otthonosság és otthontalanság relativizálását is eredményezik – teszik érdekfeszítővé a könyvet, amelynek jelentősége abban lelhető fel, hogy itt már egy érett munkával, letisztult kötetel találkozhatunk. Kétségtelen, hogy a szerző elméleti érdeklődése át-átlátszik a verseken, és hogy nem egy könnyed olvasmánnyal van dolgunk, hiszen koncentráltan mutat költészetszemléletet. Ez utóbbit sugallja Pucher Bálint is kritikájában (*Finomhangolás*, Irodalmi Szemle, 2015/11.). A kötetnek ezt az összegző jegyét viszont érdemnek is lehet tekinteni. Úgy tűnik, Krusovszky Dénes ezzel a munkával bizonyított igazán.

CARNATION